

איש לרעהו

לקט אמרות חז"ל
רעיונות, עובדות
והנהגות מגדולי
ישראל,
על מדות טובות
שמביאות לאהבת
הזולת הנלמדות
מפרשת השבוע

מכון אהבת אמת – המרכז להעמקת ערכי אהבת הזולת

ע"ש ר' עבי יהודה דומוביץ ז"ל – רח' אבן עזרא 2 ירושלים 9242402

טל: 02-5671812 פקס: 077-7671812 דוא"ל: paypal: ahavemet@012.net.il

ליקוט ועריכה: יצחק בן אהרן
כל הזכויות שמורות למכון אהבת אמת
אסור להעתיק, לצלם ולהדפיס בלי רשות בכתב

שבת קודש טו אייר תש"פ: הדלקת נרות: ירושלים 6:49 תל-אביב: 7:04 חיפה 6:57 מוצאי שבת: ירושלים: 8:05 תל-אביב: 8:08 חיפה: 8:08 ר"ת: 8:42

פרשת אמור

הכרת הטוב והזדיה

ברכה מתוך הכרת הטוב...

פיו ולבו של הגאון רבי בן ציון אבא שאול זצ"ל היו מלאי רגשות הודאה והכרת הטוב למי שהטיב עמו. ולא רק כלפיו אלא גם כלפי בניו ונכדיו. כשהיה מתארח בחו"ל, היה לאחר מכן מתקשר בכל ערב שבת להתענג בשלום המארחים ולברכם בשבת שלום.

מעשה שהתארח, לנפש קמעה, אצל משפחה בטבריה. הגיע חברו של המארח עם בנו בן השמונה כדי לבקש ברכה מרבי בן ציון עבור בנו שסובל מאסטמה חריפה. קצרת נשימה. הוא משתנק מחוסר אויר, הריאות לפותות כבצבת. נאבק על כל לגימת אויר. הוא צמוד למשאף. מבקש הוא ברכה לרפואתו.

המארח שהיה פיקח והבין משהו ב"תורת הברכות", לחש לאותו אדם: "הלא אתה דייג, לך והבא לנו כמה דגים...!" ואכן הלך הלה, וחזר עם מלוא הטנא בדגים טריים ומשובחים. נכנס למטבח ניקה, פרס וטיגן והגיש לשולחן.

כהרגלו, ביקש רבי בן ציון להודות על הטירחו והמעדנים, או-אז הצביע המארח על הדייג ואמר: "אדם זה הוא דג את הדגים והוא זה שהכין אותם בטוב טעם".

האיר רבי בן ציון פניו לאותו אדם ברגשי תודה והכרת הטוב, וברכו בשמחה ובטוב לבב, ואז הציג הלה את בנו: "שהרב יברך את הילד, כמה אומלל הוא, חולה באסטמה".

פסק רבי בן ציון על אתר בנחרצות: "למה אומלל אין לו כלום! הוא בריא ושלם!" כל הנוכחים זכו לחזות במו עיניהם כיצד צדיק גוזר והקב"ה מקיים! (מו"ק טז): מאותה שעה המחלה נעלמה מהילד כלא היתה!

[א.ה. ידוע, וכך מעיר תמיד הגר"ח קנייבסקי שליט"א, שכאשר ברכה נובעת מתוך חיוב הכרת הטוב, יש לה כח ותוקף יותר מהרגיל. וכ"ש ברכת הצדיק. וכדמצינו אצל יצחק שביקש מבנו להביא לו מטעמים קודם שמברכו...]

להכיר ולהעריך הטובה שמקבל ממטיבו ולהודות לו על כך!

נלמד מהפסוק: "זכי תזבחו זבח תודה... לרצונכם תזבחו" (פרק כב-כט) בזה מלמדת אותנו התורה כיצד יש להודות. והיינו, אם ישנו מי שחייב להודות על הטובה, על נס שנעשה לו [כמו שאמרו חז"ל (ברכות נד): ארבעה צריכים להודות וכו'] וברצונו להקריב על כך זבח תודה, אזי "לרצונכם תזבחו" כלומר: נדרש בהתאם לכך תנאי שיהיה "לרצונו" - שתהיה הודאתו מתוך רצון אישי. מתוך הכרה עמוקה בגודל הטובה שקיבל מתנת חינוך מהבורא ית"ש, ולא שתבא ההודאה מתוך ציווי. מתוך כפייה מבחוץ.

מדוע ארבעה אלו (המוזכרים בברכות נד): צריכים להודות יותר מכל אדם המודה בשמור"ע "על ניסך ונפלאותיך שבכל עת"?! הגאון רבי יהונתן אייבשיץ זצ"ל הוסיף ושאל (בספרו תפארת יהונתן): לכאורה יש יותר חידוש במי שלא בא לכלל חולי, או שלא נאסר בבית האסורים?!

וביאר התפארת יהונתן, משום שעל ידי החולי ובית האסורים נתכפר לו עוונו, ובלי זה היה חייב למות בעונו. אלא שהקב"ה הטיב לו ברחמיו וברוב חסדיו, וכיפר עונו בחולי גרידא או בפחד מפני הסכנה. ולכן זה גם מחייבו להזהר יותר מכל חטא דמכיון שנעשה לו נס ונוכה לו מזכויותיו מדקדקים עמו יותר כאשר יחטא, וממילא צריך להקפיד יותר בעבודת ה'.

היעב"ץ זצ"ל (בסידור בית יעקב) כותב שיש להודות בברכת "מחיה המתים" לא רק על תחיית המתים כפשוטו, אלא גם על כך שהחזיר לו נשמתו אחר השינה. וכן עליו להודות על זה שאינו מאותם ארבעה החשובים כמתים שהם "עני ומצורע וסומא ומי שאין לו בנינים" (נדרים סד). ואם לקה רח"ל באחד מאלה, יאמין כי בכח ה' להושיעו ולהיותו מאלו, כי "מחיה המתים" כולל כל מיני המיתות. ולכן מוזכר בברכה זו חמש פעמים "תחיית המתים" (כנגד ה' אלו).

גדולי ישראל הרגילו עצמם להודות על כל דבר בכל עת. וכמו שכתב הגה"צ בעל "יסוד ושורש העבודה" בצוואתו: "על כל טובה שהגיעה אלי, בין גדולה ובין קטנה, הייתי נותן לה יתעלה, שבח והודאה בשמחה עצומה, ומפרט מעט מהם כי רבים הם וא"א לפרטם..."

הגרא"ל שטיינמן זצ"ל היה מזכיר תמיד את נס ההצלה שנעשה עמו, והיה חוזר ומודה להקב"ה על כך. והיה אומר: "מיום הולדתי אני מוקף בחסדים. היו עסקנים שניסו לשחרר אותי מהצבא הפולני, ואילו היו מצליחים הייתי נשאר והיה קורה לי מה שקרה לכולם. אך מכיון שלא הצליחו, היתה זו סיבה לברוח לשוויץ ובכך ניצלתי. וכך היה גם אצל הגר"י יוסף ישראלזון שנשלח לסיביר וכל משפחתו בכו על כך, ולבסוף התברר שזו היתה סיבת הצלתו, שכל אלו שנשלחו לשם ניצלו, ואלו שלא הלכו לשם כולם נהרגו.

ויסיים הרב שטיינמן: "הכלל הוא שכל מה שהקב"ה עושה הכל לטובה, ובן אדם לא יודע, דלפעמים הקב"ה רוצה להצילו ממיתה או מגיהנם, וזה הכל רק לטובת האדם".

עלון "איש לרעהו" הוקדש לעילוי נשמת אמי מורתי
האישה החשובה מרת גיטא בינא בת ר' זאב וזאלף יחיאל ז"ל הרצוג ע"ה

נלב"ע ט' אייר
ת. נ. צ. נ. ה.

זהירות יתירה מוטלת על בני תורה בדקדוק המצוות שבין אדם למקום ובין אדם לחברו [אף לפני משורת הדין]! נלמד מהפסוק: "זלא תחללו את שם קדשי" (פרק כד-לב)

וכתב הרמב"ם (הלכות יסודי התורה פ"ה הלכה יא): ויש דברים אחרים שהם בכלל חילול השם, והוא שיעשה אותם אדם גדול בתורה ומפורסם בחסידות, דברים שהבריות מרננים אחריו בשבילים, ואף על פי שאינם עבירות, הרי זה חילול את השם, כגון שלקח ואינו נותן דמי המקח לאלתר... או שירבה בשחוק וכו' או שדיבורו עם הבריות אינו בנחת ואינו מקבלן בסבר פנים יפות אלא בעל קטטה וכעס, וכיוצא בדברים אלו, הכל לפי גדלו של חכם צריך שידקדק על עצמו ויעשה לפני משורת הדין. [מקור דברי הרמב"ם מגמרא (יומא פו.): היכי דמי חילול השם? אמר רב, כגון אנא אי שקילנא בשרא מטבחא ולא יהינא דמי לאלתר (=כגון אני, אם אקנה בשר מהטבח ולא אשלם מיד). והטעם, מפרש רש"י: "דכשאני מאחר לפרוע הוא אומר שאני גזלן ולומד ממני להיות מזלזל בגזל"]

בספר המצוות (ל"ט-ס"ג) כתב הרמב"ם: "שהזהרנו מחילול השם והוא הפך קידוש השם שנצטוונו בו... והעוון הזה יחלק לשלושה חלקים, שנים כוללים והאחד מיוחד... והחלק המיוחד הוא, שיעשה אדם ידוע במעלה ובטוב, מעשה פעולה אחת נראה בעיני ההמון שהוא עבירה ואין ראוי לנכבד לעשות דמיון הפועל ההוא אעפ"י שהפועל מותר, הנה הוא חילול את השם.

מספרים חז"ל בגמרא (ברכות כח:): "כשחלה רבי יוחנן בן זכאי נכנסו תלמידיו לבקרו, כיון שראה אותם התחיל לבכות. אמרו לו תלמידיו נר ישראל... מפני מה אתה בוכה. אמר להם: אילו לפני מלך בשר ודם היו מוליכין אותי... ולא עוד אלא שיש לפני שני דרכים, אחת של גן עדן ואחת של גיהנם, ואיני יודע באיזו מוליכים אותי ולא אבכה?"

גמרא זו טעונה ביאור, ויש לנו לשאול כאן מספר שאלות: **א) מדוע** בכה רבי יוחנן בן זכאי על כך שאינו יודע באיזה דרך מוליכין אותו, מה לו לבכות, הרי עדיין חי הוא, ואף לפי חששותיו בידו לשוב ולתקן?!

ב) מדוע בכה רבי יוחנן בן זכאי רק כאשר ראה את תלמידיו, הרי החשבון הנוקב שעשה שייד בינו לבין עצמו, גם ללא התלמידים, ומה זה קשור למה שראה את תלמידיו, וכי בלי לראותם לא היה יכול להתבונן ולבכות על שאינו יודע באיזו דרך מוליכין אותו?!

ג) מה זה שאמר "יש לפני ב' דרכים", וכי רק לפני יש ב' דרכים, הרי לפני כל אחד מישראל ישנם ב' הדרכים ומילת "לפני" מיותרת?!

הגה"צ רבי ישראל סלנטר זצ"ל (בספר **קהלת יצחק** - וירא) תירץ את השאלה האחרונה, וממילא נוכל לתרץ בזה את כל השאלות: הסיבה שאמר "לפני ב' דרכים" היינו דוקא "לפניו" משום שרבי יוחנן בן זכאי היה גדול הדור שעניי כל ישראל נשואות אליו והכל לומדים מאורחותיו, על כן, מכיון שידע זאת הרי ירא היה לנפשו שמא נכשל בשוגג בחטא כלשהו, והמון העם למדו ממנו, וממנו ראו וכך עשו. נמצא שגרם בזה לחילול ה', וזאת דוקא במעמד שלו, מעצם היותו גדול הדור שהכל רואים מעשיו וסומכים עליו.

הוא שאמר רבי יוחנן בן זכאי, שמלבד מה שירא מאימת הדין ככל אדם, יש במיוחד "לפניו" - שהכל לומדים ממנו - ב' דרכים. אחת של גן עדן - בזכות אותם אנשים שלמדו ממנו לעשות טוב. ואחת של גיהנם - שמא למדו ממנו להקל במצוה כל שהיא, חלילה. ואינו יודע באיזו דרך מוליכין אותו.

לפי מובן מדוע נתעורר לחשבון זה דוקא כאשר נכנסו תלמידיו לבקרו, משום שהתלמידים הם המה הראשונים שלומדים ממנו, כי הם אלו שעוקבים בדרך כלל אחר כל תנועה ואחר כל שיג ושיח של רבם וממנו וראו וכך עשו. וממילא מתורצת גם השאלה הראשונה שגם אם ישוב

חכמים הזהירו בהנהגותיכם...

כשנכנס החפץ חיים לבית הכנסת, באחד הימים, להתפלל תפלת שחרית, הבחין כי הציבור עומד באמצע פסוקי דזמרה. מיד יצא משם והרחיק עד לבית הכנסת אחר. שם התפלל את תפילת שחרית עם הציבור כשהוא מתחיל יחד איתם את התפלה.

נשאל החפץ חיים על פשר הנהגתו זו: הרי על פי דין נפסק שאפשר לדלג על פסוקי דזמרה כפי סדר הקדימויות המבואר בשולחן ערוך, ואם כן, מדוע מצא לנכון להתפלל בבית כנסת אחר ובלבד שלא לדלג?

השיב החפץ חיים ואמר: אמת ונכון הדבר שאפשר במקרה כזה לדלג. ואולם את הידיעה הזו, יודע רק בן תורה, לא איש פשוט מהמון העם. הוא אינו יודע מדין הדילוג, וכאשר יראה אותי נכנס מאוחר לבית הכנסת, ובכל זאת מתפלל יחד עם הקהל, אזי יורה היתר לעצמו גם כשיבוא לבית הכנסת בשעה שהקהל עומד כבר שמונה עשרה, ולכן נזהר אני תמיד להתחיל את המנין בשווה!

בהזדמנות אחרת עורר הח"ח בדרשתו, כי מה שמדברים דברים בטלים בציבור בביהכ"ס במוצ"ש לפני מעריב "אשמים" בזה השנים הראשונים שהתחילו לדבר כי מהם לומדים אחרים גם כן לדבר דברים בטלים.

שלא לגרום חילול שם שמים...

הגאון רבי שלמה שמשון קרליץ זצ"ל שכר דירה בשכונת גבעת רוקח בבני ברק. והנה כאשר עמד להכנס לתוכה, פלש לתוך הדירה בריון אלים בעל זרוע. הוא קבע בדלת מנעול חדש שם כאילו הוא בעליה של הדירה.

לא נותרה, איפא, לרבי שלמה שום ברירה אלא לפנות לבית המשפט הכללי שרק בידו נתונות הסמכויות לפנות את אותו עז מצח מהדירה. ואולם רבי שלמה התחלחל מעצם האפשרות הזו. הוא הזועק ללא הרף את זעקת חילול ש"ש הנובע מהליכה לערכאות (ולא לדין תורה בב"ד) יכנס לשם עתה?

פנה רבי שלמה אל דודו הגדול, **החזון איש**, כדי להוועץ בו מה עליו לעשות, שקע החזון איש בהרהורים ולבסוף פסק בלב כבד: במקרה דנן אין מוצא אחר זולת תביעה בבית משפט.

יצא רבי שלמה מביתו של החזון"א, ובעודו פוסע על המדרכה שמע קול קורא "ר' שלמה" הוא הסתובב בבהלה וזיהה שהפונה אליו הוא לא אחר מאשר החזון איש. וכך אמר לו: "רבי שלמה, עיינתי שוב בפרטי הענין והתעורר ספק בליבי. אם תפנה לבית המשפט יאמרו הכל שעשית זאת עפ"י הוראתי. ואז תוסק, חלילה, אף המסקנה המוטעית כי פניה לערכאות מותרת, ונמצא שם שמים מתחלל, חלילה [יעויין בספר חזון איש (ב"ק סי' י' סק"ה) שאין לפסוק הלכה העלולה לגרום חילול ה' בעצם פסיקתה, על אף שההלכה עצמה היא נכונה]

כאשר שמע רבי שלמה שאינו צריך ללכת לערכאות, הרגיש כאילו אבן כבידה נגולה מעל לבו.

עטרת שלמה

"נותרתם כדי להרבות כבוד שמים..."

סיפר המחנך הרה"ג רבי מאיר מונק זצ"ל: מעשה שבא **הרב מפוניבז' - הגרי"ש כהנמן** זצ"ל להשתתף בשמחת "בר-מצוה" של ילד אחד מהמוסד החינוכי "בתי אבות", שהיה הילד היחידי שניצל ונותר מגיטו קובנא. באותו שבת קראו בתורה פרשת "שמיני" בה מסופר על מיתת בני אהרן נדב ואביהוא. וכן על משה רבינו ש"דרש את שעיר החטאת והנה שורף ויקצוף על אלעזר ואיתמר בני אהרן הנותרים לאמר..." ופירש רש"י: "לאמור" - "אמר להם השיבוני על דברי!"

נשא הרב מפוניבז' דבריו ושאל: איזו תשובה ביקש משה לשמוע מהם? מה היתה טענתו כלפי אלעזר ואיתמר? אלא שאמרו חז"ל, כי בעצם אף אלעזר ואיתמר היו ראויים להשרף, אם לא שריחם הקב"ה על אהרן. שאל אותם משה שאלה מחרידה ונוקבת: למה נותרתם? בשביל מה הותיר ה' אתכם? הלא נותרתם אך ורק בשביל שתרכו כבוד שמים ותקדשו את שמו יתברך! השיבוני, אם כן, על דברי: "היכן הוא קידוש השם שלכם?!"

המשך בעמוד הבא

המשך - "ולא תחללו את שם קדשי"

בתשובה על העבירות הידועות לו, עדיין לא יוכל להקיף ולהשיג את כל ההשלכות והתוצאות שהולידו מעשיו פירות ופירי פירות.

בדרך זו, ניתן לבאר גם את שאמרו חז"ל בגמרא (עירובין יח.): אדם הראשון חסיד גדול היה, כיון שראה שנקנסה מיתה על ידו, ישב בתענית מאה ושלשים שנה. נשאלת השאלה מדוע לא היה בתשובתו זו כדי לפוטרו מן המיתה?!

וביאר הגרא"א דסלר זצ"ל (במכתב מאליהו ח"ב), דכיון שע"י חטאו גרם חושך והסתר בעולם, נמצא שהיה חטאו בבחינת חילול ה' שגרם חטא לאחרים. על כן נגזרה עליו מיתה, לפי שחטא זה של חילול ה', רק מיתה מכפרת.

נוסיף כי על עצם ג' השאלות שהבאנו לעיל, תירץ הגה"צ **רבי אליהו לופיאן זצ"ל** בשם **הסבא מקלם** תירוץ באופן אחר: ידועים דברי חז"ל (שבת נד:): כל מי שאפשר לו למחות בעוונות אנשי ביתו, עירו וכל העולם, נתפס בעוונם, וכן מבואר בגמרא סנהדרין (כח) עיי"ש. וכיוצא בזה בגמרא (שבת נה:): על פנחס. וכן בגמרא (סנהדרין קג.) על צדקיה. ומטעם זה נענש אבנר כמבואר בגמרא (סנהדרין כ.).

לפי"ז ניתן לתרץ את כל השאלות, שכן רק כשראה רבי יוחנן בן זכאי את תלמידיו, היתה זו סיבה לגביו להתעורר ולבכות שמא לא הוכיח את תלמידיו, שבידו להוכיחם, כפי הראוי לכל אחד ואחד, על זה התאונן שאינו יודע "באיזו דרך מוליכין אותו", היינו, באיזו דרך - התלמידים מוליכין אותו... שהרי אם לא מיחה בהם, נתפס בעוונם.

המשך מעמוד קודם

"אף אתה" - פנה הרב מפוניבז' בהתרגשות אל נער הבר-מצוה - "נותרת יחידי מכל הילדים היהודים בגיטו קובנא, הלא נותרת לקדש את ה'! והקב"ה תובע ממך: "לאמר" - השיבני על דברי! היכן הוא קידוש ה' שלך?!

"ולא רק אליך הוא קורא" - הפטיר הרב מפוניבז' - "היום הזה כל ילד יהודי חי, הוא "נותר", והקב"ה מצפה ממנו שיקדש את שמו יתברך. ה"לאמר" פרשת שמיני זועק ודורש מכל ילד יהודי: "השיבוני על דברי. השיבוני וקידשוני!"

הרב מפוניבז'

מניעת צער מהזולת

"חוששני שאגרום צער לאותם יהודים..."

היה זה בשנתו האחרונה לחייו של הגאון **רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל**. הוא פנה לתלמידו (ר"א **זלזניק** שיטן בביתו): "מן הראוי שאתחיל להתפלל תפלת שחרית במנין של "ותיקין" ואודה לך אם תעיר אותי בהשכמת הבוקר כדי שאוכל להתפלל במנין זה".

ואכן למחרת, העיר התלמיד את רבי איסר זלמן בשעת בוקר מוקדמת. ואולם הוא הלך להתפלל במנין בו נהג להתפלל עד עתה. כאשר נשאל לאחר מכן על ידי התלמיד, מדוע לא הלך למנין ותיקין כמשאלתו מאמש. השיב רבי איסר זלמן:

"לאחר שביקשתי אותך להעיר אותי, חזרתי והרהרתי בענין, הרי המתפללים בבית הכנסת "ראנד" רגילים מזה שנים רבות לראותי בחברתם בעת תפלת שחרית, ואנו אף רגילים לאחל איש לרעהו ברכת בוקר טוב. אם אפסיק להתפלל במנין הקבוע בו הנני רגיל להתפלל, חוששני שיהיו אנשים אשר תהיה להם עוגמת נפש אם לא אהיה עוד יחד איתם כמנהגי עד עתה. לכן החלטתי שמוטב לוותר על תפלת ותיקין ובלבד שלא אגרום צער לאותם יהודים".

בדרך עה"ח

"קטן שמיצעררים אותו אינו יכול למחול..."

סיפר אחד ממתפללי ביהכנ"ס הגר"א: "בבית הכנסת שבשכונה נהוג היה לתת לנערים לקרוא את ההפטרה. והנה שבת אחת הכין בני את ההפטרה היטב לאחר שתיאם זאת עם הגבאי. כאשר בא לקוראה, מנע ממנו ה'קורא בתורה' הקבוע, בנימוק שהוא עצמו טרח הרבה להכין את ההפטרה, והיה צריך להודיע לו מראש שהילד עומד לקרא..."

"הנער, שעמל רבות כדי ללמוד את ההפטרה, ישב ובכה... ראה זאת אחד המתפללים, וניגש לשאול את דעתו של הגאון **רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל** שהיה נוכח בתפלה: "אמנם הקורא הקבוע צודק וזכותו לקרוא את ההפטרה, אך האם לא היה מן הראוי שהקורא הקבוע ינהג על פי השולחן ערוך "החמישי" שעל פיו לא יקרה דבר אם הוא יוותר לילד! שאל המתפלל את רבי שלמה זלמן.

נענה רבי שלמה זלמן ואמר: "לדעתי, הדבר אינו כתוב בשולחן ערוך החמישי, אלא בשולחן ערוך הראשון... שם כתוב שקטן שפוגעים בו ומצעררים אותו, אינו יכול למחול..."

התורה המשמחת

להשתדל ולפעול למניעת צער מהזולת!

נלמד מהפסוק: "ויניחהו במושבו לפרוש להם" (פרק כד-יב)

וכתב רש"י: ויניחהו לבדו ולא הניחו מקושש עמו. ששניהם היו בפרק אחד ויודעים היו שמקושש במיתה וכו'. אבל במקלל הוא אומר "לפרוש להם" שלא היו יודעים אם חייב מיתה אם לאו. ומפרש השפתי חכמים: דאילו היו מניחים אותם יחד, היה המקלל סבור שהוא חייב מיתה כמו המקושש, ולכן לא הניחו אותם יחד "שמא אין המקלל חייב מיתה ויצטער לשוא". ומעתה, הרי הדברים קל וחומר: אם כך הקפידה התורה ביחס למקלל רשע, שמא עלול הוא להצטער לשוא, אף שספק אם אמנם יצטער, על אחת כמה וכמה ביחס לכל אדם שיש להזהר ביותר שלא לגרום לו צער כלשהו.

לכאורה יש לשאול: מדוע לא ניחו את המקלל ואת המקושש יחדיו, וכדי למנוע צער מהמקלל יגידו לו שעדיין אין יודעים אם הוא חייב מיתה?!

אלא צריך לומר - ביאר בספר **חידושי הלב** - כי שמא המקלל לא יאמין להם לגמרי ויסבור שהעובדה שהניחוהו יחד עם המקושש מוכיחה שהוא חייב מיתה כמותו.

מכאן נלמד כמה עלינו להזהר לא לצער הזולת, שאף שהמקלל רשע וספק גדול אם אמנם יצטער, בכל זאת דאגו לשמור על רגשותיו ולא הניחוהו עם המקושש, שמא יצטער לשוא.

החתם סופר (בפירושו עה"ת ויקרא עו) הוכיח מהפסוק המלמד על איסור הלואה בריבית, שאפילו לשעה קלה, גם כן אסור לצער את הזולת. שהרי התורה ציוותה "אל תקח מאיתו נשך... את כספך לא תתן לו בנשך... אני ה' אלוקיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים לתת לכם את ארץ כנען" (ויקרא כה). נמצאנו למדים שמלבד איסור נטילת ריבית, ישנו איסור על עצם ה"נתינה בנשך" היינו ההלואה בריבית, זאת אף אם לא לקח ריבית בפועל.

וכל כך למה? משם שהלווה מצטער כבר עתה כאשר סבור שהיה חייב לשלם ריבית! הוא שסיים הכתוב "אני ה' אלוקיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים, לתת לכם את ארץ כנען". כלומר: כשם שהודעתני לעם ישראל בטרם יציאתם ממצרים, כי מטרת היציאה היא לקבל התורה ולארץ זבת חלב ודבש כנאמר בפסוק (שמות ג-יב) אף שבאמת התעכבו קודם לכן במדבר. אך עם זאת לא הודיעם כדי שלא יצטערו כבר עתה, כך גם אתם, המנעו מלגרום צער לזולתכם אף לזמן מועט.

זמי בעמך ישראל

בין איש לרעהו – סיפורים בני זמננו

להשתנות! / הרב נפתלי וינברג

איזה ערך כבר יכולה להיות לתפילה שהתפללו אותה בנץ, אך ללא כוונה?

זהו לא נושא צדדי, כי אם נושא שבעיקר מהותנו כיהודים שמבקשים להיות מחוברים להקב"ה. דומה שהגיע הזמן שכל מניין יתכנס (לפי תקנות הבריאות) - ויקיים סיעור מוחות משותף בשאלה גורלית זו.

שמעתי מכמה אנשים שנאלצו להתפלל בתקופה האחרונה ביחידות, שדווקא גילו טעם חדש בתפילה. יותר התבוננות וכוונה, והמילים פשוט "מדברות" אליהן. אז לא שצריך להתפלל ביחידות, אבל צריך לקחת את זה לתפילה במניין. להיות מסוגל להישאר "ביחידות" בתוך הציבור, ללא היסח הדעת.

ומי כבר מדבר על מקומות בהם הזמן שמקצים לתפילה, הוא מלכתחילה זמן של בדיעבד. כלומר שחרית בשלושים דקות, ומנחה מעריב בעשר דקות. האם לריק סגר לנו הקב"ה את בתי הכנסת? מתי נתעורר? וזה לא רק סגירת בתי הכנסת, כי אם הסתלקות של צדיקים וקדושים - ועדיין איננו יודעים מתי הסוף למגיפה!

* * *

דוגמא נוספת להתבוננות. מזה כשבעים יום שהמוח שלנו נשטף ב'אלכו-ג'ל' ובשאר האמצעים לעצור את התפשטות הנגיף. אך מה עם האמצעי האמיתי לעצור את המוות? הרי חז"ל מגלים לנו שלמרות מצבם הרוחני הירוד, היו "דורו של אחאב" מנצחים במלחמה רק משום האחדות שהייתה ביניהם. האם אנחנו, שגם מבחינה רוחנית משתדלים ומשתדלים, נהיה פחותים מהם?

בנקודה זו יכולה התקשורת החרדית לערוציה השונים לקנות את עולמה בשעה אחת. פשוט להזניח את הדיווחים השליליים, ולהתמקד רק בצד הטוב. הזמן דורש זאת, והלקוחות גם דורשים זאת.

מי לנו יותר מדוד המלך ע"ה אשר הכיר היטב את כל נפתולי החיים, את העליות ואת המורדות (עייין ספר תהלים לאורך ולרוחב) והוא שמדריך אותנו "וראה בטוב ירושלים" (תהלים קכה, ה) נכון. יש גם צדדים שליליים, אך התפקיד שלך להתבונן רק בצד החיובי.

זה לא אומר שצריך להיות תמים שכלל לא מודע לאפשרות של רע. אדרבה, צריך להכיר את הרע כדי לדעת להיזהר ממנו. אך לחיות ול"לחיות" צריך רק את הצד הטוב.

אותו דוד המלך שהורה לנו להתמקד רק בטוב, הוא גם שהורה לנו "עבדו את ה' בשמחה" (שם ק, ב) ומתי עובד יהודי את ה'?! 24/7! במשך כל הזמן צריך להיות נטוע בשמחה, ובד-בבד להתחיל לתקן את מעשינו, אך לא בתיקונים קוסמטיים גרידא כי אם בהשתנות מן הקצה אל הקצה.

רק זה מה שיביא לנו את הגאולה השלימה במהרה בימינו אמן!

"הרגל נעשה טבע" - אין חולק על הכלל הידוע הזה, שכבר מופיע במקורות ראשונים. הבעיה היא שגם הרגל רע נעשה טבע, ומאוד קשה להשתנות...

מכאן נלמד, אגב, על גדלותם העצומה של גרי צדק ובעלי תשובה. אנשים שלא שינו פרט כזה או אחר בחייהם, כי אם הפכו את עצמם לחלוטין. אז לא פלא ש"במקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד".

אבל היכן עומדים אנחנו בנושא הזה של שינוי-עצמי?

* * *

אנחנו ניצבים כיום חודשיים ימים בדיוק, מאז שהנגיף הסיני פרץ בעוצמה לתודעת הציבור בארץ. קבוצה מדרום-קוריאה ביקרה כאן לארכה ולרחבה, וכל אחד שאל את עצמו האם נפגשתי איתם היכנשהו? בכותלי? במערת המכפלה? קצת לפני כן התגלה המקרה הראשון בארץ בחנות "הפיראט האדום". זוכרים? זה נראה כמו חלום, שלא לומר חלום-בלהות, רחוק.

אך לא בנוסטלגיה באנו לעסוק, כי אם בשאלה הבלתי נמנעת: האם כעבור חודשיים ימים שאנו חיים תחת טלטה שכזו, אמנם השתנינו? כמה מתוכנו יכולים לעמוד מול המראה ולומר לעצמם: אני לא אותו אדם שלפני הקורונה - בדיוק כמו שבעל תשובה וגר צדק יכולים לומר לעצמם לאחר המהפך שחוללו בחייהם?

* * *

אני קשוב לרחשי הסביבה, והמילה המדוברת היא 'חזרה-לשגרה', על כל המשתמע מכך... הרושם הוא שכולם מצטערים על קרבנות המגיפה, חבל על דאבדין. ברוך דיין האמת. אבל כמו שאומרים החיים חייבים להמשיך. "אי אפשר להחריב את המשק".

ברור. החיים חייבים להימשך - אבל אלו חיים? האם בדיוק כמו שהיו לפני הנגיף-הסיני? האם טיפ-טיפה שונים? ואולי חיים חדשים שמכילים בקרבם שינוי אמיתי?!

רבות! האם שמנו לב מה קרה פה לאחרונה? הקב"ה לקח את כולנו, ליטאים, ספרדים, חסידים, כיפות סרוגות, כובע עגול, כובע חסידי, קנייטש וזרק אותנו הביתה. תשבו קצת בבית בבידוד (גימטרייה של הוי"ה) ותתבוננו! לאחר שתתבוננו, תתחילו חיים חדשים.

אבל אם עדיין לא התבונננו, אז מה עשינו?

* * *

דוגמא קטנה להתבוננות: בתקופה האחרונה היינו עדים למאמץ מיוחד לקיים מנייני תפילה דרך מרפסות וכו', ואפילו מנייני ותיקין בהנף-החמה. ללא ספק, תופעה נפלאה. אך האם אנו זוכרים שעיקר התפילה היא לא המעטפת שלה, כי אם היא עצמה? כלומר: הכוונה, הריכוז, הכבוד, היראה, האהבה.

היית מעורב בסיפור שקשור לבין אדם לחבירו? שמעת ממקור ראשון?

ספר לנו עכשיו! פקס: 077-7671812 דוא"ל: ahavemet@012.net.il